

LUCIAN SÂRBU (n. 1975) este absolvent de filozofie și de economie-marketing.

Format intelectual la intersecția dintre teoria critică și experiența directă a economiei reale, a publicat,

încă din anii 1990, atât literatură, cât și eseuri.

La începutul anilor 2000 a fost co-fondator al revistei electronice de cultură *Electra*, unul dintre primele proiecte culturale românești născute în mediul digital. A debutat editorial cu volumul *Adevăr și democrație* (Editura Paideia, București, 2001), în care a reflectat critic o parte a experienței acumulate în acea vreme, ca angajat al Ministerului Culturii, în domeniul educației adulților și al politicilor sociale. După o scurtă experiență universitară, a lucrat exclusiv în mediul privat, ca specialist în marketing și publicitate, perspectivă care i-a permis o înțelegere nemediată a mecanismelor economiei contemporane. În contextul crizei financiare din 2008, a devenit autorul celui mai citit blog românesc dedicat analizei bulei imobiliare (*Balonul Imobiliar*). Între 2013 și 2022 a coordonat publicația online *Argumente și Fapte*, iar din 2020 semnează lunar cronică de carte de științe sociale în revista *Argeș*. *Perspectivă inversă* continuă această direcție de analiză critică, propunând o reevaluare a unor concepte clasice precum „democrație”, „stânga și dreapta”, „luptă de clasă”, „egalitarism”, dar și „destin național”, în contextul economiei fiduciare contemporane.

Lucian Sârbu

Perspectivă inversă

Eseuri politice într-o
lume post-ideologică

Postfață de Leonid Dragomir

EDITURA CARTEX

Concepția grafică a copertei: Sfinziana Flonta

Redactare: Lucian Pricop

CUPRINS

Bani, capital și atomizare: despre imposibilitatea luptei de clasă în secolul al XXI-lea	9
Politică și privilegii: Despre destinul stângii în post-ideologie	45
Marx și neomarxismul	85
Enormități libertariene	91
Consecințe logice ale ideii că „statul e un prost manager”	103
Ciclurile de 40 de ani ale istoriei României	113
Postfață de Leonid Dragomir: Spre o stângă tradițională renăscută	167

SÂRBU, LUCIAN

**Perspectivă inversă - eseuri politice într-o lume
post-ideologică /** Lucian Sârbu ; postf. de
Leonid Dragomir. - București : Cartex, 2026
ISBN 978-630-6651-81-8

I. Dragomir, Leonid (postf.)

371.12

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Bani, capital și atomizare: despre imposibilitatea luptei de clasă în secolul al XXI-lea

Se mai poate gândi o luptă clasică de stânga în secolul al XXI-lea? Nu cred. În paginile care urmează voi încerca să argumentez de ce deriva și, aș spune, lenta dizolvare a stângii politice în politicile „identitare”, pe care o constatăm în această primă jumătate de secol XXI nu au fost întâmplătoare. Firește, ea se datorează, în mare măsură, asaltului instituțional din Occident împotriva partidelor de stânga și coruperii generalizate a câmpului politic, dar ceea ce trebuie să ne fie clar este că astăzi nu mai avem condițiile materiale care au făcut posibilă apariția marxismului în secolul al XIX-lea și ascensiunea sa politică în secolul al XX-lea. Vorbim de lipsa acestor condiții materiale nu doar în România, nu doar în Europa, ci în întreaga lume.

Mai întâi de toate, voi porni de la o constatare: anumite condiții materiale, cum ar fi sărăcia, dependența materială și inegalitatea, nu sunt, în sine, condiții suficiente pentru a declanșa o luptă de clasă. Ele sunt, fără îndoială, condiții *necesare*, dar, pentru a declanșa o luptă de clasă, toți cei afectați de inechitățile materiale ar trebui să aibă o conștiință comună, o conștiință de clasă. De la jacquerii la revoluții, umanitatea a arătat

că formarea unei astfel de conștiințe comune de clasă este posibilă. Dar capitalismul pe care îl trăim a găsit soluția pentru a-i împiedica pe „sclavi” să ajungă la o conștiință comună. În jurul acestei idei se va învârti eseul meu. Este această soluție definitivă, în sensul „sfârșitului istoriei” despre care vorbea Fukuyama? Probabil că nu. Este această soluție suficient de puternică încât să nu poată fi contestată vreme de câteva generații? Probabil că da.

Banii, sau „fata morgana”

Lupta clasică de stânga, așa cum a fost definită de Marx, avea în centrul ei noțiunea de „plusvaloare”. Societatea era dominată de clasa capitaliștilor care, punându-și la lucru capitalul disponibil, extrăgeau „plusvaloare” prin exploatarea muncii clasei muncitoare. Dar ce era această „plusvaloare”? Pe scurt, această „plusvaloare” nu era altceva decât muncă transformată în capital, adică în *bani*. Succesul capitaliștilor, în opinia lui Marx, se măsoară în banii pe care îi câștigau de pe urma muncii incorect plătite a muncitorilor: „Banii constituie deci punctul de plecare și punctul final al oricărui proces de valorificare. [...] Capitalistul știe că toate mărfurile, indiferent de aspect și de miros, sunt [...] bani, [...] și că, în plus, ele sunt mijloace miraculoase pentru a face din bani, mai mulți bani.”¹

Decenii întregi, stânga politică s-a luptat pentru o mai justă redistribuire a profiturilor, crezând că, dacă

muncitorilor li se va da partea corectă din câștigul generat de munca lor, societatea se va îndrepta, în mod natural, spre socialism. Încetul cu încetul, au fost impuse reforme de tot felul: votul universal (pentru ca partidele „socialiste” să acceadă mai ușor la putere), dreptul la pensie (pentru ca muncitorii să poată trăi o viață ca „rentieri”, exact cum făceau proprietarii mijloacelor de producție), dreptul la concediu plătit, dreptul la concediu maternal și multe altele. Progresele făcute de clasa muncitoare au fost reale și palpabile. Sub impulsul revoluției bolșevice din 1917, care a creat primul așa-zis „stat al muncitorilor și al țăranilor”, reformele orientate către bunăstarea clasei muncitoare s-au accelerat chiar și în periferiile cele mai retrograde ale lumii capitaliste (din care făcea parte și România). Nu are rost să insistăm. Evoluția e binecunoscută. De la condițiile dickensiene de la mijlocul secolului al XIX-lea, clasa muncitoare occidentală a ajuns, în decursul a circa 100 de ani, după al Doilea Război Mondial, la niște standarde de viață și de progres pe care niciodată în istoria umanității cei care trăiseră strict din vânzarea propriei capacități de muncă nu le visaseră.

Dar toate acestea aveau la bază ceva simplu. Nu doar exploatarea coloniilor (imperialismul centrului), așa cum credea Lenin. Doar au existat țări capitaliste care nu aveau colonii și totuși clasa muncitoare de acolo și-a ridicat enorm nivelul de trai! Secretul a fost, în realitate, altul: cantitatea de bani în circulație – ca expresie a plusvalorii – era limitată fizic de etalonul valoric pe care banii îl exprimau. În esență, acest etalon

¹ Karl Marx, *Capitalul vol. 1*, în Karl Marx și Friedrich Engels, *Opere*, 37 vol., Editura Politică, București, 1966, vol. XXIII, p. 168.

era *aurul* – cel mai prețios metal de pe Pământ, visul de secole al tuturor conchistadorilor și al imperiilor coloniale europene. Cantitatea de aur existentă la un moment dat pe planetă era cea care determina cantitatea de bani (adică de plusvaloare) care să formeze obiectul luptei și al tensiunii permanente dintre clasa conducătoare și clasa muncitoare. Indiferent de momentul „t”, clasa conducătoare nu putea visa la profituri „p” al căror quantum să depășească numărul de lingouri de aur existente în cuferele băncilor din toată lumea. Nici clasa muncitoare nu putea visa la privilegiile care să coste mai mult decât putea plăti *tot aurul din lume*. Erau niște limite fizice ale dorințelor și aspirațiilor și de o parte, și de cealaltă, dar tocmai de aceea pozițiile antagoniste erau clare și se știa cu certitudine și ce pot câștiga unii, și cât pot pierde ceilalți.

În 1944, a avut loc celebra Conferință de la Bretton-Woods prin care marile puteri câștigătoare au trasat ordinea financiară postbelică. Toată lumea știa că Germania va fi zdrobită, dar și că Europa va ieși epuizată, că Marea Britanie își va pierde uriașul imperiu colonial și că URSS-ul, din cauza particularității sistemului social-politic (ceea ce numim astăzi „comunism”) nu poate fi integrat în sistemul capitalist mondial. De aceea, hotărârea de a recunoaște Statelor Unite ale Americii privilegiul de a emite moneda de rezervă a planetei – în speță, dolarul american – care să aibă o valoare fixă exprimată în aur, a fost una firească. SUA rămăsese, la finalul celui de-al Doilea Război Mondial, singura economie capabilă să funcționeze la cote maxime și să redreseze, atât prin cerere, cât și prin

inovație și ofertă, lumea capitalistă postbelică. Privilegiul i se cuvenea de drept. Statele Unite promiteau să asigure stabilitatea financiară a planetei tipărind dolari numai în funcție de acoperirea reală în aur la valoarea asumată prin Acordul de la Bretton-Woods, în timp ce țările celelalte promiteau să folosească în tranzacțiile internaționale numai dolari și să se abțină de la folosirea monedelor proprii.

Ce a urmat știm.

Americanii,¹ în loc să-și demobilizeze armata după război, au profitat de aranjamentul de la Bretton-Woods pentru a-și autofinanța creșterea economiei, capacitățile militare și războaiele din Coreea și Vietnam. Au împânzit globul cu baze militare, din Germania până în Japonia. Câteva decenii lucrurile au părut că funcționează în liniște, până când unii aliați au început să-și pună întrebări: oare dolarii americani care au ajuns să circule la nivel mondial mai au acoperire în aur conform Acordului de la Bretton-Woods? Teoretic, fiecare dolar american trebuia să fie acoperit de 0,88 grame de aur și orice bancă centrală din „lumea liberă” putea cere oricând SUA preschimbarea dolarilor deținuți în cantitatea corespunzătoare de aur. Practic, americanii tipăreau câți dolari aveau nevoie și nimeni nu cerea preschimbarea banilor în aur, fiindcă guvernele

¹ Pentru discuția pe larg a trecerii de la sistemul Bretton-Woods la „șocul Nixon” și implicațiile la nivel mondial ale acestei treceri, lucrarea clasică rămâne *Superimperialism* a lui Michael Hudson (prima ediție a apărut în 1972), în care autorul demonstrează felul în care Statele Unite, după 1971, au ajuns să-și finanțeze cheltuielile pe spezele aliaților.

aveau nevoie de lichidități în bani, nu de aur, dar toată lumea bănuia că americanii nu mai dețin de multă vreme cantitatea de aur necesară acoperirii valorii dolarilor aflați în circulație. Echilibrul s-a rupt la mijlocul anilor 1960, când președintele francez, generalul de Gaulle, care nu-i simpatiza pe americani și care era convins că aceștia nu mai dețineau toată cantitatea de aur asumată prin Acordul de la Bretton-Woods, a început frenetic să ceară preschimbarea dolarilor deținuți de Franța în aur (altfel zis, a cerut ca aurul care se cuvenea de drept Franței să fie repatriat). În scurt timp, cerința generalului de Gaulle a băgat în criză tot sistemul financiar mondial și președintele american Richard Nixon a fost nevoit, în 1971, la 15 august, să denunțe unilateral sistemul de la Bretton-Woods prin ceea ce s-a numit „șocul Nixon”.

Denunțarea Acordului Bretton-Woods a fost grăbită și de poziția ingrată în care se găseau Statele Unite chiar din cauza aranjamentelor monetare de după Al Doilea Război Mondial. Așa cum a demonstrat în anii 1960 economistul belgian Robert Triffin, pentru ca sistemul capitalist având Statele Unite la cârmă să funcționeze, Washingtonul trebuia să înregistreze constant deficite comerciale cu principalii săi parteneri comerciali – în esență, partenerii din sfera sa de influență, „Occidentul”. Prin Acordul de la Bretton-Woods dolarul american devenea moneda oficială „de rezervă” a lumii. Asta însemna că deficitele comerciale erau din acel moment necesare, chiar *obligatorii*, pentru ca partenerii să poată acumula dolari americani cu ajutorul cărora să poată fi activi pe piețele internaționale

(„dilema Triffin”). Dacă Germania, să zicem, ar fi avut deficit comercial cu SUA, atunci americanii ar fi cumpărat mai puține mărfuri din Germania comparativ cu mărfurile pe care Germania le-ar fi cumpărat din SUA. Dar asta ar fi însemnat ca în loc să acumuleze dolari, nemții să-și secătuiască încetul cu încetul rezerva lor valutară, devenind imposibil pentru ei să mai cumpere altceva de pe piețele internaționale (fiindcă marca germană nu avea statutul dolarului la nivel internațional și nu putea fi universal acceptată). Așadar, pentru ca însuși sistemul capitalist să funcționeze, Germania era condamnată să vândă Americii mai multe mărfuri decât America putea să-i vândă ei. Și America putea accepta liniștită acest aranjament, deoarece, câtă vreme Germania nu și-ar fi cerut înapoi cota-parte de aur, ea putea tipări oricâți dolari-hârtie ar fi dorit. Dolari-hârtie în schimbul cărora achiziționau mărfuri germane concrete: mașini, unelte, instrumente de precizie etc.

Iată de ce „șocul Nixon” a însemnat, realmente, intrarea *întregii umanități* pe un teren necunoscut. Pentru prima oară în istorie, banii – moneda – nu mai reprezentau o valoare fixă, nu mai erau cotați în funcție de un etalon universal, ci aveau o valoare dată strict de cotațiile valutare de pe piețele de schimb. Schimbarea nu a fost ușoară și tocmai de aceea Nixon a fost obligat să adopte, în paralel cu denunțarea convertibilității dolarului în aur, încă trei măsuri extrem de importante.

Primele două au fost adoptate imediat și au urmărit câștigarea de timp pentru liniștirea aliaților. Din punct de vedere juridic și legal, ceea ce a făcut

președintele Nixon a echivalat cu un *faliment de stat*, dar, cum PR-ul („relațiile publice”, sau „propaganda” cum li se zicea în anii 1920) a fost inventat în SUA, astăzi toată lumea vorbește de falimentul URSS și al țărilor comuniste (survenit abia după 20 de ani de la „șocul Nixon”) și omite faptul că, dintre cele două superputeri postbelice, prima care a dat realmente faliment, fiind în imposibilitatea de a-și plăti datoriile asumate prin tratatele internaționale, a fost... SUA. O primă măsură imediată a vizat înghețarea pentru trei luni (90 de zile) a tuturor prețurilor și salariilor de pe teritoriul Statelor Unite. A doua măsură imediată a vizat introducerea unor tarife vamale de 10% pe toate importurile. Acestea au asigurat stabilitatea monetară imediată, pentru că tentația imediată – exact ca în Germania de după Primul Război Mondial – era să se instaureze panica și oamenii să caute să scape de dolari, pe care îi percepeau ca pe o simplă hârtie, iar panica ar fi condus, în cele din urmă, la hiperinflație. Mesajul măsurilor luate de Nixon a fost: „Nu intrați în panică, situația e sub control!”

O a treia măsură, și cea mai importantă, a vizat *nașterea petrodolarului*. Pentru ca dolarul să rămână în continuare atractiv și să-și conserve statutul de monedă de rezervă, în ciuda faptului că nu mai era legat de aur, el trebuia „legat” de un alt activ. Și ideea genială pusă în practică de președintele Nixon și de succesorul său, Gerald Ford, a constat în legarea dolarului de *cererea mondială de petrol*, care era, în acel moment, combustibilul planetar nr. 1. După câțiva ani – nu mulți! – de negocieri, țările OPEC, în mare parte

arabe, în frunte cu Arabia Saudită, au acceptat un aranjament de o simplitate dezarmantă: ele își comercializau tot petrolul în dolari, în schimb Statele Unite le ofereau protecție militară și politică, dar și acces la arme și muniții de ultimă oră. Cererea mondială de petrol devenea, astfel, echivalentă cu o cerere mondială de dolari. Dolarii tipăriți în SUA erau reciclați la nivel mondial cu ajutorul producătorilor de petrol și se reîntorceau în SUA sub forma finanțării datoriei publice americane. Arabii, și oricine altcineva, acumulau dolari-hârtie pe care îi investeau apoi în bonduri de trezorerie americane (datoria de stat), prin care se finanțau operațiunile curente ale guvernului SUA. Fusese pus la punct un mecanism de perpetuum mobile financiar care să dureze cel puțin atâta vreme cât ar fi durat puterea SUA și cererea mondială de energie (adică de petrol).

Unui observator venit de pe altă planetă probabil i s-ar părea bizară prietenia dintre SUA – farul democrației mondiale de pe planeta noastră – și Arabia Saudită sau Qatarul – regimuri absolutiste –, dar ea are la bază acest aranjament extrem de profitabil pentru ambele părți. O mână o spală pe alta. Cererea mondială de dolari continua neabătută, deci americanii puteau tipări în continuare oricât de mulți dolari-hârtie do-reau – fără să mai fie nevoiți să asigure vreo convertibilitate în aur – în timp ce regimurile absolutiste producătoare de petrol puteau să-și vadă liniștite de afaceri.

În tot acest aranjament, perdantul principal au fost țările din blocul socialist care, din cauza rigidității ideologice, nu au înțeles că, dacă superputerea

americană - implicat, „Occidentul” colectiv - a căpătat privilegiul de a tipări bani-hârtie fără ca lucrul acesta să genereze *imediat* hiperinflație, atunci țărilor „comuniste” le era pusă în pericol existența însăși. Și iată cum, și iată de ce.

În marxismul clasic, banii nu sunt altceva decât *un produs direct al muncii*. Nu există bani în afara muncii, nu există bani care să nu fi reprezentat o contravaloare creată cândva prin muncă (de exemplu, o pereche de încălțăminte, o masă luată la restaurant, o mașină etc.). Banii există numai atâta timp cât cineva a lucrat/ a muncit ceva. „Circulația mărfurilor este punctul de plecare al capitalului”¹, zice Marx. Dar cum se transformă mărfurile în capital? Simplu: prin însușirea plusvalorii pe care capitalistul o ia cu japca de la muncitorul care lucrează mărfurile. Adică, pe scurt spus, muncitorul „muncește” marfă de 1 leu, dar capitalistul îl plătește doar cu 0,8 lei și restul îl pune pe piața de mărfuri. 0,2 lei e profit și se transformă în „capital”. Nu circulația în sine a mărfurilor creează plusvaloarea, ci acest furt al muncii lucrătorului care nu are nimic altceva de vânzare decât capacitatea sa de muncă.

„Pentru a scoate valoare din consumarea unei mărfi, posesorul nostru de bani ar trebui să fie atât de norocos, încât să descopere în sfera circulației, adică pe piață, o marfă a cărei valoare de întrebuintare să aibă ea însăși însușirea specifică de a fi sursă de valoare, o marfă a cărei consumare efectivă să constituie, așadar,

¹ Karl Marx, *Capitalul*, în Karl Marx și Friedrich Engels, *Opere*, 37 vol., ed. cit., vol. XXIII, p. 160.

materializare de muncă, deci creare de valoare. Și posesorul de bani găsește pe piață o asemenea marfă specifică - capacitatea de muncă sau forța de muncă. [...]

Pentru transformarea banilor în capital, posesorul de bani trebuie deci să găsească pe piața de mărfuri pe muncitorul liber, liber în dublu sens, pe de o parte, în sensul că dispune ca o persoană liberă de forța sa de muncă, ca de o marfă a sa, pe de altă parte, în sensul că nu are de vânzare alte mărfuri...”¹

Existau și în comunism bănci, și exista și noțiunea de creditare, numai că expansiunea monetară era sever limitată tocmai fiindcă mărfurile care se cumpărau (adică se consumau) în economiile comuniste trebuiau să fie cumpărate, teoretic, cu bani obținuți dintr-o muncă *deja prestată* (de exemplu, sub formă de economii personale, mai degrabă decât sub formă de credit). Pentru teoreticienii și ideologii comuniști era, pur și simplu, absurd să se gândească la „credite pe 30 de ani” sau la „credite de consum” (de ce să iei ceva pe credit, când puteai economisi din munca proprie?!). În schimb, în „Occidentul” colectiv ruperea valutilor de etalonul-aur și trecerea la paradigma *fiat money* („monede fiduciare”, adică banii-hârtie) a dus la o expansiune monetară fără precedent care, pe de o parte, a dat naștere, fără îndoială, unei inflații reale², dar, pe de altă parte, a descătușat forțele de creditare

¹ Ibid., vol. XXIII, pp. 180-181.

² În 1970, prețul mediu al unei case vândute în SUA era de 27.000 de dolari, în timp ce, în 2025, același preț e de 512.000 dolari (USD) (cf. <https://fred.stlouisfed.org/series/ASPUS>, link accesat cel mai recent la 14.09.2025). Această creștere de 189% corespunde unei inflații medii anuale de cca 5%.